

מבוא

בחודש דצמבר 2019 התפרץ נגיף הקורונה בסין, ומאז נחשפו אליו מדינות רבות. מספר חודשים לאחר מכן, בסוף פברואר 2020, העלה ארגון הבריאות העולמי את רמת הסיכון העולמית להתפשטות הנגיף ואת ההשלכות מממנו לרמה גבוהה מאוד. בהמשך אף הכריז על התפרצותו כפנדמיה. בעקבות זאת נקטו רבות ממדינות העולם צעדים בניסיון לצמצם את התפשטות הנגיף במדינותיהם ולהפחית את התחלואה והתמותה. בין הצעדים שנקטו היו הטלת סגר, איסור על התקהלויות וסגירת הגבולות בפני אזרחים זרים (בוטוש, מרץ 2020: 1).

הייתה זו המגפה העולמית הראשונה בעידן של תיירות ההמונים, מה שיצר את המשבר הכלכלי הגדול בהיסטוריה של ענף התיירות העולמי, אחד הענפים המושפעים ביותר ממשבר הקורונה, בעיקר בשל ההגבלות שהוטלו במדינות רבות. הגבלות אלו הובילו לעצירה כמעט מוחלטת של טיסות בינלאומיות, סגירת אתרי תיירות רבים ברחבי העולם וביטול ודחייה של אירועים ופסטיבלים. אתרי תיירות מפורסמים עמדו שוממים, פארקים מרכזיים בעולם נסגרו, הופעות בוטלו ומוזיאונים נסגרו גם הם (בוטוש, מרץ 2020: 1, דה מרקר: 8.3.20).

בכך נגרם למעשה שיתוק כמעט מוחלט של ענף התיירות, המקומית והבינלאומית. תעשיית התיירות אמנם ידעה בעבר משברים קשים בעקבות אירועי טרור (ספטמבר 2001), נגיפים (סארס 2002-2003), מיתון כלכלי (2008-2009) והפרעות נוספות, אך עד התקופה הנוכחית לא התרחשה מעולם הדממה כוללת, השבתה של חברות תעופה וספנות, ובאופן כללי שינוי עמוק בדפוסי ההתנהגות שלנו (ynet, 9.5.20).

עבודה זו בוחנת את השפעת משבר הקורונה על התיירות בעולם. לשם כתיבת העבודה, אעשה שימוש במאמרים, סקירות כלכליות וכתבות בנושא. אתחיל בסקירה של משבר הקורונה בהיבט של תעשיית התיירות וההערכות באשר להשלכות המשבר מבחינה כלכלית, תעסוקתית וצרכנית, תוך הצגת התרחישים האפשריים לפגיעה הצפויה בהכנסות. בהמשך אבחן כיצד השפיעו אסונות שונים על תעשיית התיירות בעבר, כמו אסונות טבע ופיגועי טרור, ואסקור את התפתחותה של תיירות האופל, וכן את תעשיית התיירות בישראל בתקופות של פיגועים ומתחים על רקע ביטחוני. לבסוף אבחן כיצד מנהלים משבר בתיירות, ובאילו צעדי מדיניות נוקטות מדינות בעולם, ובהן ישראל, על מנת לסייע לעסקים בתחום התיירות לצלוח את המשבר ולהתאושש. לסיכום, אסיק מסקנות ואביע את דעתי האישית באשר לצעדים הנדרשים לטובת שיקום התיירות.

סקירת ספרות: משבר הקורונה בהיבט התיירות

ענף התיירות אחראי בממוצע לכ-4.4% מהתוצר במדינות ה-OECD, לכ-21.5% מיצוא השירותים שלהן ולכמעט 7% מהמועסקים בהן. על פי מועצת הטיולים והתיירות העולמית (WTTC), מכניס ענף התיירות העולמי בשנה 8.8 טריליון דולר, המהווים כ-10.4% מהתמ"ג העולמי, ומעסיק באופן ישיר ועקיף אחד מתוך עשרה אנשים בעולם. לפי הערכות של המועצה, כ-100.8 מיליון משרות בתחום התיירות נמצאות בסיכון בעקבות משבר הקורונה, אשר עלול לגרום להפסד של כ-2.69 טריליון דולר לתוצר העולמי. באזור המזרח התיכון מוערך מספר המשרות בסיכון בכ-2.6 מיליון וההפסד הצפוי בתוצר הוא של כ-96.2 מיליארד דולר (בוטוש, יוני 2020: 8, דה מרקר, 8.3.2020).

על פי נתוני ארגון התיירות העולמי (UNWTO), בחודש מרץ 2020 היו כ-46.3 מיליון כניסות של תיירים ברחבי העולם, לעומת כ-106.9 מיליון בחודש מרץ 2019, ירידה של כמעט 60%. ההפסד המוערך לפי נתוני הרבעון הראשון של שנת 2020 בעקבות הירידה בכניסת התיירים עומד על כ-80 מיליארד דולר, הפגיעה החמורה ביותר בענף התיירות הבינלאומי מאז שנת 1950. עקב כך העריך הארגון שלושה תרחישים אפשריים לפגיעה במספר התיירים הנכנסים בשנת 2020: מתון, בינוני וקיצוני (בוטוש, יוני 2020: 8-9, OECD Policy Responses to Corona Virus, June 2020).

על פי **התרחיש המתון**, יוסרו ההגבלות על התיירים והגבולות ייפתחו בתחילת חודש יולי 2020. בתרחיש זה תעמוד הפגיעה הצפויה מהכנסות התיירים על כ-910 מיליארד דולר, ירידה של כ-61.5% לעומת שנת 2019. **בתרחיש הבינוני**, יוסרו ההגבלות על התיירים והגבולות ייפתחו בתחילת ספטמבר 2020, כאשר הפגיעה הצפויה בהכנסות תעמוד על כ-1.07 טריליון דולר, ירידה של כ-72.3% לעומת שנת 2019. ובתרחיש האחרון, **תרחיש הקיצון**, רק בתחילת דצמבר 2020 יוסרו ההגבלות והגבולות ייפתחו, מה שעלול להוביל לפגיעה של כ-1.17 טריליון דולר, וירידה של כ-79.1% לעומת שנת 2019 (בוטוש, יוני 2020: 9).

מכאן, שעל פי הערכות של ארגון ה-OECD, צפויה ירידה של 45%-70% בתיירות הבינלאומית הנכנסת בשנת 2020, אשר תלויה במשך הזמן בו יתקיימו ההגבלות על התיירות במדינות השונות. תרחיש מתון של חזרת התיירות ביולי 2020 והתחזקות הענף בהדרגה במחצית השנייה של השנה יוביל לירידה של 45% לעומת תרחיש קיצון של חזרת התיירות בספטמבר 2020 אשר יוביל לירידה של 70%. כמו כן, צפויות השלכות ארוכות טווח על התנהגות הצרכנים בענף התיירות ועל אמצעי הבריאות והניקיון אשר ידרשו מהעסקים הפועלים בתחום: מלונות, חברות תעופה וספינות שיט (בוטוש, יוני 2020: 9).